

Dar architektury (pro spravedlnost a spolupráci)

Ing. arch. Lukáš Janáč

Lukáš Janáč absolvoval Fakultu architektury na Vysokém učení technickém v Brně. Šest let pracoval v architektonické kanceláři, kde se z pozice kresliče propracoval na vedoucího projektu. V roce 2008 založil architektonický ateliér YUAR (YourUrbanism&Architecture), který se zaměřuje zejména na korporátní architekturu. Je zakládajícím členem iniciativy OBNOVA 21, která si klade za úkol přiblížit architekturu lidem, jejichž obydlí bylo zasaženo katastrofou.

1. „Co Čech, to architekt,“ zabručel moderátor.

Seminář začal jako obvykle: v 17.30 představením. A pak už téměř nic nebylo jako obvykle. Nejspíš proto, že účastníci semináře splynuli s hostem v jednu akční skupinu.

„Ráda uvažuji o budovách. Mám lásku k tomu, co je za tím barákem, jak o něm někdo přemýšlel. Věnovala jsem se projektům pro bydlení seniorů, pomáhali nám němečtí architekti po povodních 2002 v Terezíně. Učila jsem se jejich myšlení, jak najít funkci velkým uprázdněným domům, aby to žilo. Zabývala jsem se uspořádáním nemocnic.“¹ Dnes už by to bylo třeba prověřit perspektivou universálního designu.

„Vystudovala jsem sociologii města a bydlení a oba syny mám ve stavebnictví.“

„Ráda se dívám lidem do oken, jak bydlí, jak to mají uspořádané.“

„Pracuji v neziskové organizaci. Když jsme pro naše činnosti budovali dům, sousedé byli proti. Psali petice a chtěli, abychom zaslepili okna. - Dnes už bych je tomu zvala od začátku, přizvala bych občany k návrhu architekta. - Co ale s tím, když inovační návrh dává smysl menšině, nikoli většině?“

„Jsem zahradnice a můj partner byl zahradní architekt.“

„Pracuji v neziskové organizaci a můj bratr je truhlář. Spolupracuje s architekty a vysvětluje mi, co on a co architekt do spolupráce přinášejí.“

„Chodím po městě a kochám se. Zvláště secesními budovami - těmi do jemností vyvedenými detaily.“

„Architektura má mnoho podob,“ řekl ještě před tímto představením účastníků Lukáš Janáč. „Architektů je také řada. Jsou vizionáři, jako byl Kaplický, jsou dělníci architektury, jako jsem já. Vždycky ale musí být někdo, kdo se bude bavit s lidmi. Buď proto, aby porozuměl, co chtějí, nebo proto, aby jim vysvětlil, proč je pro ně ten návrh dobrý. Anebo aby se vůbec sešli. Aby stavebník věděl, jak se dostane k architektovi, a architekt věděl, že jeho návrh někdo uskuteční.“

¹ brožura <https://www.diakonie.cz/res/archive/002/000299.pdf?seek=1470992304>; video <https://www.youtube.com/watch?v=TMPLqOLL5ek>

2. Katastrofy přinášejí peníze, poznamenala účastnice, **Je zajímavé, že iniciativa Obnova 21 nebyla založena pro peníze**, poznamenala druhá.

Architekt Lukáš Janáč je z Dubňan a Slovácko zná. Díval se na domy v Mikulčicích, na jednotný sloh domků do „L“ s okny do ulice a vraty pro vjezd povozů vedle nich.

„V tom roce 1920, kdy se to stavělo, to byly pěkný baráky. Stavěl to asi místní stavitel a s mírnými obměnami to švihal jako baťa cvičky. Vnitřní dispozice se ale přežily.“

Zasáhlo tornádo. „Když přijde katastrofa, všude létají peníze. Jde o to je chytit, obnovit vesnici a využít toho, že domy spadly. Předělat je na současnost.“

Lukáš Janáč dal dohromady seskupení architektů Obnova 21². Nabízejí projektové podklady a inspirace stavebníkům zdarma. Projekt vznikl pod záštitou České komory architektů a České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě. „Kvůli důvěře bylo důležité, že zareagovaly komory.“

„Dům je drahá záležitost. Životnost má sto let. Každý barák může být chytrý, ideálně to znamená pasivní. Je to drahé, a zároveň to představuje dobré spoření na stáří. Když lidé teď do domu vloží investici, nebudou v budoucnu muset platit za energii. Navrhne fotovoltaiický panel, vytápění tepelným čerpadlem, atd. Dá se to dělat na etapy. Nejdřív ale ten člověk musí informaci o změně přijmout. Proto mu ji dodáváme postupně. Znamená to zajet tam a s lidmi se o tom bavit. Aby nemuseli složitě hledat architekta a dostali ucelený přehled o možnostech.“

„Pro velké baráky, obecní domy, komunitní centra se vyplatí mít projektového manažera. Má být na celý úvazek a musí dostat peníze, ve finále je ale ušetří. Když starosta obce ví, že po tornádu potřebuje postavit pět veřejných budov, potřebuje silného oponenta. To je role projektového manažera. Dostat z peněz, které jsou k dispozici, pro obec co nejvíc a uvědomovat si v tom budoucnost a vývoj potřeb lidí, kteří tam žijí. V Holandsku, v Belgii mají proto státního architekta.“

3. **Architektura odráží společnost**, podotkl architekt; **co když ale chcete inovaci?**

„Architekt má udělat hezký prostor a najít pro něj smysluplné funkce. Takové, aby to třeba v obci nebo v podniku žilo, lidé měli prostor na setkávání a na práci, na samotu a sdílení. Sedíme například tady v otevřeném prostoru a chceme se o něčem bavit. Jiní lidé tudy chtějí

²<https://www.obnova21.cz/>

projít. V tuto chvíli se navzájem rušíme. Stačí dát náznak zástěny a vytvoří se dojem chodby, kudy se prochází, a dojem intimního prostoru pro setkání a diskusi.“

Někdy se ukáže, že původní řešení některé funkce opomnělo. „Pak máte za úkol do daného prostoru potřebné funkce dostat.“ Studio YUAR například navrhlo na jedné klinice v motolské nemocnici mobilní diskusní budku, tzv. phonebooth (telefonní budku). „Chtěli jsme to polidštit, vytvořit soukromí třeba pro rozhovor lékařů a rodičů, protože tam žádný takový prostor nebyl a diagnózy se probíraly na chodbě. Takové architektonické nápady ale běžně do těch zavedených budov nedostanete. Jediná možnost je se sebrat a jít tam. - Architektura je dost dravé povolání, mělo by se umět dostat ven. Není to ale samozřejmé. Nakonec vždycky znovu skončíte u setkání lidí s lidmi.“

Architekt Janáč využívá pro svou práci psychology, facilitátory. Ti se baví se zákazníky a on poslouchá. Mlčky se dozvídá potřeby, argumenty, představy, sny. „Korporátní architektura je strašně rychlá. Ptáme se, co lidé chtějí. Mnohdy už vím, co chtějí, dřív, než se zeptáme.“

Společnost má tendenci k setrvačnosti, k udržování převládajícího pojetí vztahů i budov. Novoty ve většině nechce. „Podali jsme za studio návrh do jedné soutěže, která měla řešit nové uspořádání městského centra. Věděli jsme, že nevyhrajeme. Už proto, že jsme nevyhověli podmínkám soutěže. Pozměnili jsme si je tak, aby návrh mohl dávat smysl. Je to jeden ze způsobů, jak nabídnout inovaci. Jak sdělit, že myšlení je třeba rozšířit už v soutěžních podmínkách. Podobně to udělal Kaplický s blobem. To, že se blob nepostavil, je pro Prahu promarněná příležitost. Inovace se nemusí všem líbit. Spíš by neměla nechávat lidi lhostejnými.“